

עלייה לתורה במכנסים קצרים

שאלה

המקובל אצלנו הוא שאין מעלים חזן הלבוש במכנסים קצרים. לגבי קריאה בתורה, לפעמים קשה לדעת אם העולה לבוש קצר או לא, ואם קראו לו והתברר שהוא לבוש מכנסים קצרים, האם צריך לומר לעולה שירד, ושיעלו מישהו אחר במקומו?

תשובה

לכתחילה ראוי להקפיד שהעולים יהיו בעלי מכנס ארוך. ואף העולים צריכים להודיע לגבאי מראש, אם הוא בא לשאול אותם לשמם וכדומה, שהם בעלי מכנס קצר, ושלא יעלה אותם. אולם, אם העלו מישהו בעל מכנס קצר באורך סביר (כזה המגיע עד קרוב לברך), אין להורידו ולהעלות אחר במקומו.

נימוקים

משנה מגילה כד ע"א :

פוחח פורס את שמע ומתרגם אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו

מהו פוחח? רש"י פירש :

פוחח – צמסכת סופרים מפרש: כל שכרעיו נכאין, ערום ויחף מתרגם: ערטילאי ופוחח (ישעיה כ).

ובתוספות :

פוחח - ערום ויחף פ"ה מתרגמינן ערטילאי ופחי וליתא דפחי הוא תרגום של ערום וכן פירש רב אלפס

דפחי זהו אותו שלבוש בגדים קרועין והכי נמי משמע פרק קמא דמס' קידושין.

היינו, שלפי דעת רש"י פוחח הוא מי שכרעיו נראים, ופירש שפוחח הוא תרגום של 'יחף'. ואילו לדעת התוספות, פוחח הוא מי שבגדיו קרועים, והוא תרגום של 'ערום'.

הר"ן הקשה על שיטת רש"י, מהמשנה הבאה (כד:): "האומר... בסנדל איני עובר אף יחף לא יעבור" ומשמע, שסתם אדם יכול לקרוא יחף. בקרבן נתנאל (על רא"ש סימן טו, אות א) כתב לפרש דעת רש"י, שכוונתו היא שפוחח אינו יחף סתם, אלא שרגליו מגולות עד ערוותו. ולמד כן מפירוש רש"י בגמרא. הגמרא שואלת: "קטן פוחח מהו שיקרא בתורה". ופירש רש"י: "גדול פוחח הוא דאוסר, משום ולא יראה בך ערוות דבר, אבל קטן אינו מוזהר". אם כן, מדברי רש"י נראה, שפוחח היינו שרגליו מגולות עד שעובר על 'ולא יראה בך ערוות דבר'. וכיו"ב כתב גם הב"ח (אות ב). ועיין באגרות משה (יו"ד ג, סח אות ד) שכתב שברור שאין הכוונה בשיטת רש"י שערוותו גלויה ממש, שבכה"ג אסור בכל דברי תורה, ולא רק לרדת לפני התיבה, וסיים: " ואולי כוונתו שאפשר לבא לגלוי ערוה וצ"ע".

אם כן, לשיטת רש"י נראה שצריך שיהיה לבוש מכנסים כל שהם, ולא נחית להגדיר מה אורך המכנסים בדיוק.

התוספות אומרים שכדבריהם כתוב גם ברי"ף, וזו לשונו (טו):

פירש פוחח: מי שבגדיו קרועים וכתפיו וזרועותיו ערומות, שנמצא בגדו שעליו כעין אזור תחת אצילי ידיו ולמטה. כגון זה נקרא פוחח. כדכתיב ופתחת השק מעל מתנדך ומתרגמין תיזיל ותיסר שקא על חרצך וכתביב ויעש כן הלוח ערום ויחף ויאמר ה' כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף ומתרגמינן ואמר ה' כמה דאזל עבדי ישעיהו פוחח ויחף. הא למדת, שהפוחח הוא החוגר חגור על מתניו ומניח כתיפיו וזרועותיו פרועות. ובירושלמי סוף משקין אמרינן מת לו מת קורע מת לו מת אחר מרחיק ג' אצבעות

וקורע שלמו מלפניו מתחיל מאחוריו שלמו מלמעלה מתחיל מלמטה שלמו אלו ואלו ר' חייא בר אבא דמן יפו אמר נעשה כפוחח.

מלשונו של הרי"ף ברור שפוחח היינו מי שגם זרועותיו וגם כתפיו מגולות, ואני לבוש אלא בחגור על מתניו. וכן נראה מדברי הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ח הלכה יב) שכתב:

אבל מי שכתפיו מגולות אף על פי שהוא פורס על שמע אינו נעשה שליח ציבור לתפלה עד שיהיה עטוף. הרי שלא הזכיר כלל את הזרועות, אלא רק שכתפיו מגולות. אמנם, מלשונו 'עד שיהיה עטוף' יש מקום לומר, שכוונתו שצריך שיהיה עטוף כראוי. גם בלשון הטור יש מקום להתלבט. הטור (סימן נג) כתב:

וצריך שיהא לבוש ומעוטף כדתנן פוחח אין עובר לפני התיבה וזהו מי שלובש בגדים קרועים בכתפיו וזרועיו מגולות.

האם כוונתו לדברי הרי"ף? הבית יוסף על אתר לא נחית לדון בלשון הרי"ף והרמב"ם, וצין רק לדברי הערוך שכתב: "דפוחח היינו שלבוב בגד קרוע ואין בבגדיו בתי ידים אלא ידיו ערומות". אם כן, אפשר להבין כך גם את דברי הטור, שאין לו שרוולים, אלא רק קרעים, כך שזרועותיו מגולות.

בשו"ע (נג, יג) כתב:

פוחח, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגולות, לא ירד לפני התיבה.

הרי שלא הזכיר כלל שצריך שכתפיו יהיו מגולות. ואמנם, המשנ"ב (סק"מ) הולך בעקבות ביאור הגר"א, ומפרש שפוחח היינו רק כשגם זרועותיו וגם כתפיו מגולות, אבל ביחווה דעת (חלק ד סימן ח) דייק מלשון השו"ע שאפילו אם רק זרועותיו מגולות נחשב פוחח, וכאמור, כן נראה מדבריו בבית יוסף.

ובפשטות, השאלה היא, אם דין פוחח הוא מי שאינו לבוש בלבוש מכובד ביותר, או מי שלבוב בלבוש בזוי מהרגיל.

נראה פשוט, שמי שלבוב רק אזור בד למתניו, הרי זה לבוש בזוי, ואף שמותר להתפלל כך, כל שאין ליבו רואה את הערווה, בוודאי שאין ראוי להתפלל כך, ולמי שהוא שליח ציבור, אין להתפלל בדרך זו. ועם זאת, כל שלבוב כמנהג אנשים רגילים, יתכן שעדיין אין כאן איסור להיות שליח ציבור, וכן העולה משיטת הרי"ף.

אולם, לפי דרכו של הערוך, וכפשט השו"ע, כל שאינו לבוש בצורה מכובדת במיוחד, אף שרשאי להתפלל, אינו יכול לרדת לפני התיבה.

ויש בזה נפק"מ גם לגבי המכנסים, שבהם לא דיברו התוספות וההולכים בדרכו. שאם אנו צריכים לבוש רגיל, יש לומר שמכנסים שאנשים הולכים בהם ברחוב בדרך כלל, אף שאין לבוש זה חשוב במיוחד, שעומדים בו לפני אנשים חשובים, בכל זאת זה לבוש מכובד מספיק בשביל להסתובב בו ברחוב. ואם כן, במכנסים קצרים מכובדים, שאנשים הולכים איתם לעבודה וכדומה, יש לומר שרשאי להיות ש"ץ. ואף שלכתחילה ראוי להחמיר בש"ץ שילבש בגדים חשובים יותר, כפי שכתבו הפוסקים, בדיעבד, כל שאינו פוחח לגמרי, יש כאן צד להקל.

פוחח בקריאת התורה

עוד יש לציין, שהב"ח (על הרי"ף, אות א) כתב שהמילים 'אבל אינו קורא בתורה אינן בגירסת הרי"ף, וכן לא בפסקי הרא"ש. וכן נראה מדברי הרמב"ם שהזכרנו לעיל, שכתב רק שמי שכתפיו מגולות אינו נעשה שליח ציבור לתפילה, ולא הזכיר הרמב"ם כלל את הדין לגבי קריאת התורה. אמנם, בר"ן עצמו מבואר, שפוחח גם אינו רשאי לקרוא בתורה, אלא רק לתרגם.

הב"י (או"ח, נג) הזכיר את הגירסה שאינו קורא בתורה, אבל בשו"ע (שם סעיף יג) לא הביא דין זה, אלא רק את הדין שאינו יורד לפני התיבה. ואמנם, במשנ"ב (סקל"ט) כתב שהוא הדין לגבי קריאה בתורה, אבל כאמור, יש מקום לפקפק בכך.

מחילת הציבור על כבודם

מתוך היכרות עם הציבור, בנדון דידן, מסתבר מאוד שהציבור ירגיש לא בנוח לומר לאותו עולה שעלה בטעות, שירד. במקרה כזה, יש עוד סברא לומר שהעולה לא ירד, והוא משום מחילת הציבור על כבודו.

הר"ן (טו. מדפי הרי"ף ד"ה פוחח) כתב שהסיבה שהפוחח אינו רשאי לרדת לפני התיבה היא "שאינו דרך כבוד לציבור".

לא נאריך במראי מקום בעניין, אבל בבאה"ל (קמג ס"ב ד"ה אין קורין בו) ציין למחלוקת אחרונים אם רשאים הציבור למחול על כבודם, ומקורו בדברי הב"י בסימן נג לגבי מי שלא נמלא זקנו, ועיין בב"ח בסימן נג שם.

וזהו ספק נוסף שיכול להצטרף להנ"ל, להתיר במקרה שאותו עולה עלה כבר, כאמור.